

Внутрішня форма слова - центр перетину референтної, концептуальної та вербальної (поетичної) "картин світу"

Стефурак Р. І. - *аспірант кафедри української мови
Прикарпатського університету імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ*

Одним із засобів поєднання екстралінгвального і словесного в мові є внутрішня форма (ВФ) номінації, яка приховує чи "прояснює" той первинний образ лексеми, що закладений у свідомості реципієнта: ВФ лексеми "розкриває ... причину взаємозв'язку слова з думкою [Русанівський 1988: 16]", відображаючи окремих фрагмент картини світу у номінативній одиниці.

Більшість дослідників проблеми вербалізації картини світу мовцями (Л.В.Боброва, О.С.Кубрякова, О.С.Постовалова, О.Г.Почепцов, Б.О.Серебренников, Ж.П.Соколовська та інші) трактують термін "картина світу" як "опис побудови Світу, вираження реальної структури природних явищ [Соколовська : 2]", синонімізуючи "картину світу" і "модель світу", котрі є вираженням реальної структури природних явищ. Інакше кажучи, картина світу - це модель реального (референтного) існуючого універсуму, який формується на мисленневому (поняттєвому, концептуальному) рівні і відображається в мовному (вербальному) просторі людського досвіду.

Референтна картина світу (сукупність предметів, явищ і процесів, зафіксованих у свідомості людини), усвідомлюючись реципієнтом, стає "концептуальною картиною світу", котра здатна відображатись у структурі мови -вербалізуватися. Процес метаморфозування референтної картини світу у концептуальну, а згодом і вербальну, здійснюється у свідомості людини - у суб'єктивному відображенні об'єктивної дійсності. Таке відображення "є результатом рефлекторної ... діяльності людського мозку [Ананьєв 1996: 158]", подразниками якого виступають референти або слова, що через концепт (поняття, уявлення) номінують універсум. Відбувається "внутрішня діалектика свідомості [Ананьєв 1996: 182]" - перехід від відчуття до мислення, яке регулюється посередництвом мови.

Мовна модель світу - результат "певного способу відбиття сприйнятої реальності через призму мови та національних, історико-культурних особливостей її носіїв [Боброва 2000: 6]".

Базисною одиницею мовної картини світу є слово, котре фонетичне й семантичне матеріалізує референт й "концепт, означає і експлікує його, служить засобом відображення певного предмета, явища, процесу чи образу світової картини вказівкою на денотат, бо "мова представляє не самі предмети, а лише поняття про них [Гумбольдт 1984: 103]".

Через слова мовці намагаються пізнати реальний світ, зрозуміти охудожнену дійсність. Реципієнта цікавить зв'язок між семантичною універсалією і "реальністю" лексеми, "когнітивною пам'яттю [Воркачов 2001: 66]", котрою є її внутрішня форма. Простежити цей зв'язок важко. Мовна картина

світу створювалася віками (цей процес недискретний), і в кожного народу вона інша, що доказує контрастивна лінгвістика. Неоднакове звукове і світоглядне (ментальне) бачення певного референта у споріднених мовах пояснюється різними "концептосферами - концентратами культури [Лихачов 1993: 9]" окремих народів. Наприклад, українське слово *лікарня* (ВФ - "там, де лікують" - ключова сема *ліки*) - російський номен *больница* (ВФ - "там, де позбавляють від болю" - стрижнева сема *біль*). Кожна з лексем (*лікарня*, *больница*) містять у собі згорнуті диференційовані фрейми денотата (*ліки*, *біль*), які зіставляються з лексичним значенням слова, що позначає певний об'єкт дійсності - заклад для оздоровлення. Як бачимо, диференційними домінантами консенквента - "сміслового висновку, який робить реципієнт, виходячи зі знань конкретної мови [Боброва 2000: 13]" - та екстралінгвального досвіду, закладеного в аналізованих лексемах, є внутрішні форми слів-корепферентів (семи *ліки* - *боль*).

У художньому тексті, поетичному зокрема, ВФ лексеми є тією "онтологічною перспективою" та "енергією" прегнантності (сміслової розгорненості) концепта, котра ускладнює цей текст вторинною семантизацією, потенційною інформативністю, розгалуженою асоціативністю тощо. Саме тому до типології "картин світу" додається "поетична модель світу" як яскрава семантична площина художньої дійсності (поряд з "епічною" і "драматичною").

Взаємозв'язок картин світу (референтної, концептуальної та вербальної (поетичної)) доцільно вивчати на прикладі номінацій, що в поетичному тексті частовживані, у багатьох випадках - ключові. Однією з таких лексем є номінативна одиниця *світ* (розглянуто 81 приклад художнього вживання слова-образу *світ* у двадцяти шести поетичних збірках різних авторів). У досліджуваній поетичній моделі дійсності ця лексема смислонавантажена, семантичне полігранна, кретивно домислювана.

Визначення семантичних координат номена *світ* почнемо зі словникових даних. Тлумачний словник лексему *світ* трактує так: "1. розм. Те саме, що і світло... 2. Сукупність усіх форм матерії, як єдине ціле; Всесвіт... 3. Окрема частина всесвіту [НТСУМ 1998: 161]" та інше. Словник символів також семантичне зближує номінації *світ* і *світло*: "У символічному смислі світ є царством, у якому розгортається стан існування, охоплюючи множину зіставних частин, котрі споріднюються одна з одною ... [Керлот 1994: 324]". "Світло традиційно прирівнюється до духу..., його білизна символізує єдність усього зі всім... [Керлот 1994: 455]".

Номінація *світло* в узусі тлумачиться як "1. Промениста енергія, що випромінюється яким-небудь тілом, сприймається зором, робить видимим навколишнє [НТСУМ 1998: 165]".

В опрацьованому поетичному матеріалі функціонують і узуальні номінації *світ*, *Всесвіт*, у смислову структуру яких входить латентна сема *світло*. Порівняймо: *Ти світиши вдаль, ти світло своє тратиши / У Всесвіт, не шкодуючи тепла* [Гануцак 1991:118]; *І світ на світанку / побачиши як тайну, з якої спадає завіса біда* [Андрухович 1985:9]; *Від Всесвіту до світла у вікні - / Вже вкотре*

пройдено цей шлях повчальний [Скирда 1983:18]. Однак таких "нормативних" прикладів порівняно небагато. У поетичних текстах лексема *світ*, як правило, креативно перекодовується. Наприклад: *Світяться - о світлячки, світанки./ Поцілунком вмивані світи* [Драч 1998:118].

Словникові дані та осмислення поетичних сегментів підтверджують наявність імпліцитної внутрішньої форми слова-образу *світ* (сема *світло*) в усіх синлових модифікаціях (узуальних чи okazіональних) лексеми *світ*: *Світло - частинка всесвіту, світ на світанку побачили, світяться... світлячки, світанки ... світи*. Аперцепція лексеми *світ* як поетичного образу базується на її внутрішній формі (сема *світло*), котра синтезує і "живе споглядання", і уявлення про референт цієї лексеми (фонові знання), стаючи "містком" ... "між значенням... і його корелятом дійсності [Караулов 1987: 192]". ВФ слова є тим асоціативно-образним моментом значення, який відіграє важливу роль при розкритті концепту лексеми *світ* - "той, що світлий, світиться". Константна референційна одиниця *світ* (все оточуюче), здобувши специфічне мовне оформлення (*світ ... світиться: світло - всесвіт*), через ВФ слова (сема *світло*) закріплює за собою певний інтерпретаційний компонент. У такому випадку функціонування внутрішньої форми номена *світ* (сема *світло*) є певним способом семантизації поетичної моделі дійсності.

Розглянемо семантичне наповнення лексеми *світ* у однойменному вірші Г. Чубая :
У темряві ті що світ сотворили/ побачили як розвиднілось / що небо своє помістили / в чийсь кишені/ у темряві ті що світ сотворили / побачили як розвиднілось / що свій рай посадили / в старому дірявому відрі І у темряві ті що світ сотворили / побачили як розвиднілось / що сонце своє повісили / на плечі в продавця газет [Чубай 1990: 61].

Семантика поезії "Світ" базується на антиподах *темрява - світло* з внутрішніми формами, оприявленими у семах *темний, світлий*. Смісловий топік з домінантою *світ* "підтримують" дієслова *побачили, розвиднілось* (вони повторюються у трьох сегментах тексту); номінація *темрява* художньо динамізується лексемами *посадили, помістили, повісили*. Цей же "світловий" топік увиразнюється мікротемами *небо, рай, сонце*. Таким чином, поетична модель, "мозаїка" слова-образу *світ* складна. Архісема номена *світ* (*світло*) вказує на сферу реальної дійсності і коло ситуацій, які вона "робить" видимими (*світло, небо, рай, сонце*), котрі конструюють референт, відображений у концепті, а згодом і у слові *світ*. Вона розширює семантичні координати "тематичної" лексеми, проектує цілий спектр асоціативних домислень, конотативних нашарувань. Так формується смислова сітка номінації *світ*, яку асоціативно і символічно підтримує її ВФ. У результаті "небо ... пов'язане з поняттям духу [Керлот 1994: 336]", як і *світ* та *світло* (про це уже йшлося); *рай*- символ Божого блаженства, що завжди протиставляється *темряві* (пеклу); "сонце - образ сонячного світла ... і божественного розуму [Керлот 1994: 222]".

Семантику наведеної поезії, як багатьох інших, можна трактувати по-різному, оскільки пізнання художнього факту здійснюється шляхом послідовного

зіставлення референтної концептуальної (поняттєвої) та мовної (поетичної) дійсності і через внутрішню форму ключового слова. Процитований текст позбавлений чіткого сюжету, він символічний, складається з цілої серії пізнавально-комунікативних актів, що дозволяє виділяти різні асоціативно-образні вісі. Важливим кодом, ключем динамічної аперцепції тексту є ВФ ядерної номінації (сема *світло*), яка у поєднанні з контекстуальною інформацією, імпліцитними відомостями про добу, у якій створено текст, дає змогу декодувати глибинний смисл тексту в цілому.

Наприклад, контекст інформує : у *темряві ті, що світ сотворили, побачили небо, рай і сонце у нищівних, місяцях*, : *небо* - у чийсь кишені, *рай* - у дірявому відрі, *сонце* - на плечах продавця газет. Мікрообрази центрального концепта *світ* (*небо, рай, сонце*) поглинаються паралельним антагонічним макрообразом *темрява* (*кишеня, відро, плечі продавця газет*), у якій "побачили" *небо, рай і сонце* неназвані ліричні суб'єкти. Враховуючи авторство (поет-"шістдесятник") і добу (Радянська імперія), можна припустити, що одним зі смислів поезії є ув'язнення (в *темряві*) творчих "інакомислячих" людей - *світів*, що сотворили *своє небо, сонце і рай*, проте такі досягнення на той час були приречені.

Як бачимо, регенераційна ВФ номена *світ* ("той, що *світлий, світиться*") експлікує нові значеннєві відтінки у лексемі, впливає "свіжі" асоціативно-образні доповнення до її лексичного значення, активізуючи у мовній одиниці адгерентну (набуту в контексті) експресивність, ускладнюючи смислову ємкість слова додатковими компонентами значення, котрі хоч і не є узуальними, проте ізоморфні до образу-уявлення *світ* (*світло*).

Виходячи з того, що "модель світу в поезії має трирівневу структуру (вербальний, когнітивний та онтологічний виміри [Лазебник 1996: 9]), у формулі "слово П концепт О референт", вона здатна саморозвиватись. ВФ слова як точка перетину онтологічних, мисленнєвих і вербальних планів образу у слові "провокує" у ньому неологічні асоціації, які проектують смислову полівекторність навіть при константності внутрішньої форми слова.

Проаналізуємо декілька прикладів: *Світ любов'ю світає. / і зоря омиває обличчя / пречистим світанням. / перед тим, як йому розповитися [Кордун 1992:152]; Благословляєт ься на світ/ твоїм уозсвітним іменем [Кордун 1992:136]; хотів я весь світ запалити,/ щоб він племнів, шаленів, летів, - / і зайнялись тільки свічки [Кордун 1992:117];... єдина на цілий світ яблуня.../ буде яблуко світле, не розполовинене / на світло і темін [Кордун 1992:43].*

Для дослідження полісемантичності лексеми *світ* з актуалізованою в ній імпліцитною семою *світло* не випадково було взято поетичні відрізки одного автора: "в індивідуальному мовленні...семами набувають нових, додаткових асоціативних ознак [Соколовська 1990: 132]" . Індивідуальна картина номена *світ* В.Кордуна семантичне багатоаспектна, хоча в кожному сегменті експлікується одна і та сама латентна ВФ ключового слова (сема *світло*). У першій цитаті *світлом світу* є *любов* (*світ любов 'ю світає*), у другому прикладі на імпліцитній внутрішньоформній ознаці слова *світ* (сема *світло*) базується стійка одиниця

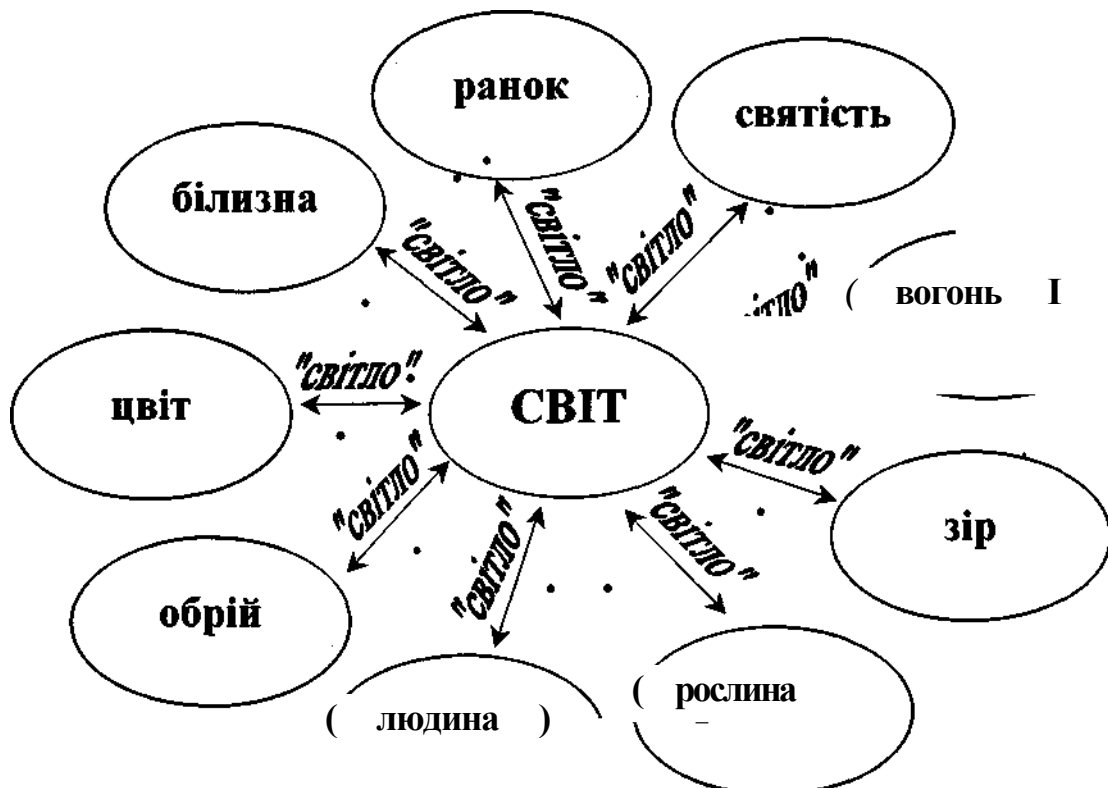
мови (благословляється на світ - розвиднюється), у якій світлом світу є благословення на день. У наступному прикладі декодування семантики досліджуваного слова його внутрішньою формою умовне (хотів світ запалити) і непрогнозоване (зайнялись тільки свічки), тобто світлом світу, хоч і частковим, є вогонь (зайнялись тільки свічки). В останньому прикладі у спектрі світла світу наратором припускається сема темінь, хоча вона відразу ж і виключається контекстом (світле яблуко світу, не розполовинене на світло і темінь). Так, у поетичній моделі дійсності В. Кордуна концепт світ конструюється мікрообразами любов, благословення, вогонь, свічка, темінь. Перелічені денотати об'єднуються в авторську концептуальну базу - "основу виникнення концепту, без якої він не міг би утворитися й існувати в свідомості [Голянич 1997: 176]" -номена світ. Така креативно-онтологічна зіставленість (світ - світло) базується на порівняннях чи уподібненнях різних референтів, відображених у словах: світло-любов, світло - благословення тощо. Результатом реалізації асоціативно-образного потенціалу внутрішньої форми слова світ у таких випадках є неологічні тркування його смислу, "умовиводи - мовні консенквенти [Боброва 2000: 13]", які виникли шляхом взаємодії семантичних елементів з когнітивними та референтними.

Яскравим прикладом подібних асоціативно-образних наближень лексеми світ з іншими номінаціями є художні означення:

ранковий світ супроти тьми [Турелик 1997:110]; світу білого [Турелик 1997:28]; Світ надвечір такий же світлий, як і ранок, що знов настане [Турелик 1997:28]; вмивані світи [Драч 1998: 118]; світлом - криваво-калиновим світом [Влад 1990:89]; байдужих, чужих світах [Севернюк 1993:13]; чорніи світ [Севернюк 1993:27]; любий світ [Горлач 1981:41]; до світу цвітнього - [Стефурак 1991:18]; Світ...старий [Калинець 1997:67] ...сивий світ [Калинець 1997:29]; світ гамірливий, гучний і великий [Симоненко 1984:112]... Мільйонноокий. пристрастний. збурунений, німий, ніжний і ласкавий, і жорстокий [Симоненко 1984:67]; Світ незорий [Симоненко 1984:54]; світ вогненний [Костенко 1989:243]; світ святий [Вінграновський 1990:164]; Світе задимлений... забидлений..., задивлений..., здіблений..., загибельний [Мельничук 1994:83]; О світе мій, людинний і рослинний [Мельничук 1994:87]; світи огнисті [Мельничук 1994:97]; світів жертвоних [Стус 1999:140]... колючий світ [Стус 1999:141]; світи зголім ... безобрійні [Стус 1999:129].

У процитованих поетичних сегментах концепт світ означається тридцятьома вісьмома епітетами, базованими на різних внутрішньоформних семах (ранок, світло, кров-калина..., цвіт, голод, дим і т.д.), котрі не завжди є доміантними ознаками слова-образу світ, проте в окремій мовній ситуації для номінатора стали психологічно й семантично вмотивованими узуальними чи випадковими асоціаціями, пов'язаними з довкіллям. Таких асоціативно-образних ознак може бути безліч, оскільки референтна структура концепта світ дуже складна, і її не завжди можливо передати мовними засобами.

Асоціативна сема кожного з означень "провокує" семантичний зсув у значенні іменника *світ*, до якого вона "пристосовується", виконуючи функцію "регенаратора уявлення [Климкова 1991: 50]" стосовно певного референта, при чому декодування концепції слова рухається від ознак до референта через внутрішню форму лексеми *світ* (сема *світло*), семантика якої - "робити видимим навколишнє", освітлювати, включаючи *дим* (*задимлений світ*), *колючки* (*колючий*), *загибель*, *жертву*... + всі ті, концептуалізовані в епітетах, референти (навіть абстракції), що конструюють поетичну модель світу:

У запропонованій смисловій "мозаїці" номена *ввіт* на місці крапок може бути нелімітована кількість референтів (залежно від екстралінгвального та мовного досвіду реципієнта), котрі в поетичному тексті "сплітаються предикацією та іншими концептуальними залежностями [Балашов 1984:160]", актуалізуючись у зорових (*білий, світлий, криваво-калиновий*...), слухових (*гамірливий, гучний, німий*) чи персоніфікованих образах (*голодний байдужий, ніжний, ласкавий, жорстокий*...). Таке "перехрещення" внутрішніх форм означуваного і означуючого породжує оказіональний смисл відомих лексем, робить художній текст "ілюстрованим", оскільки ВФ слова завжди відсилає до певного образу-уявлення. Саме тому спектр авторських вражень, бачень картини світу завдяки творчому мисленню наратора схематизується сукупністю образів-концептів, матеріалізованих у словах з яскравими ознаками (*світи огнисті* - ВФ - "*такі, як вогонь*": *світлі* - ВФ - "*такі, як світло*"...).

Структура мислення людини складається з різних типів: "...наочного.., авербально-поняттєвого.., образного.., пошукового.., лінгвально-креативного..,

здебільшого випадків виступає внутрішня форма ключового слова, котра, оприявлюючись у твірній основі лексеми, апелює до реальної дійсності через поняття як форму відображення світу на ступені пізнання, пов'язану посередництвом мови, уявлення чи асоціацій. Наприклад, аперцепція семантики лексем *прасвіт, недосвіт, передсвіт, засвіт* [Стус 1999: 198] відбувається за допомогою креативної регенерації імпліцитної внутрішньої форми лексеми *світ* та контексту, котрий тлумачить префікс *пра-* як ретроспекцію у життя (*світ*) предків, *недо-* - нездійсненність чогось у *житті*, *перед-* і *за-* - початок і закінчення *життя* (*світла*). Підсумовуючи сказане, можна зробити висновки.

Оскільки кожна мова є відбиттям моделі дійсності, одним із результатів дії матеріального світу на свідомість мовця є вербальне переосмислення оточуючого.

Відображення експлікує джерело походження "картинності" світу, первинним зрізом якої є сприйнята суто біологічною "рефлексією" референтна картина світу (предмети, процеси, явища реальної дійсності), що аперцепціюється відчуттями реципієнта, - наочна модель дійсності, котра фіксується ("фотографується") "наочним" мисленням. Референтна дійсність - це конкретна сукупність згорнутих фреймів денотатів.

Наступним ярусом "картинності" світу є "концептуальна модель дійсності"-гносеологічне відображення світу у концептах (поняттях, уявленнях) людини - концептуальна "рефлексія" на референти, які свідомість зберігає у вигляді понять, не потребууючи для їх актуалізації унаочнення. Концептуальна картина світу - сфера "авербально-поняттєвого" мислення.

Третя площина "картинності" світу - мовна модель, у якій перехрещується концептосфера і лінгвосфера (мовні ресурси), оскільки мова, як і мислення, є формою свідомості. Цей вимір "картинності" світу формується "лінгво-креативним" та "образним" мисленнями.

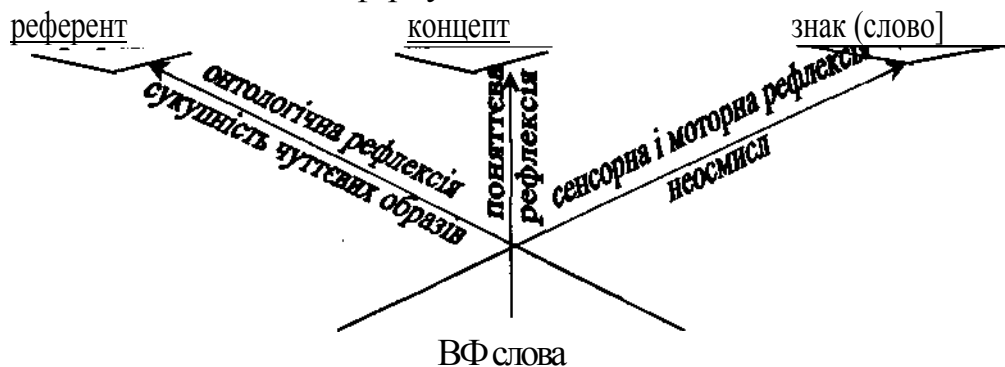
Базисною одиницею мовної картини світу є слово, котре сенсорно (фонетичне) і моторно (лінгвомисленнево) вербалізує концепт певного референта великою мірою за допомогою внутрішньої форми слова - концептуально-мовного образу, котрий синтезує в собі референтну, поняттєву і мовну картини світу, є "містком", що поєднує екстралінгвальну і вербальну стадії номінативного акту: *світ* - "той, що світиться" (ВФ-сема *світло*). На семантичний обсяг внутрішньої форми лексеми *світ* вказують і словникові дані, котрі символічно зближують номени *світ* та *світло* (символи *духу, життя*), і поетичний контекст, у якому образи *світ, світло, сонце, очі, рай* є семантичне ізотопними. Ключова лексема означається, як правило, повторюваними епітетами *світлий, білий, ранковий, святий, вогненний*, динамізується дієсловами *світиться, святиться, зоріє, дивитися, зазирає...*, де присутня конотативна сема *світло*.

Таким чином, внутрішня форма слова як езотеричний образ екзотеричного світу у ньому є центром консенквента (семантичного умовиводу) в аперцепції лексеми і тексту в цілому, якщо ця номінація ключова.

Оскільки референційне поле слова-образу *світ*, до якого відсилає його регенераційна внутрішня форма (сема *світло*), багатоярусне, то в поетичному тексті вона прогнозує різні смислові ракурси: *світлом світу* може бути *любов* (*любов 'ю світ світає*), *благословення* (*благословляється на світ*), *святість* (*світи свя-ти-ти-ме тобі..*) тощо. Реалізацією асоціативно-образного потенціалу внутрішньої форми слова-образу конструюється не тільки мовна, але й образна (креативна) концептуалізація дійсності, у котрій внутрішня форма лексеми є "способом" творчої семантизації концептів поетичної картини світу.

Внутрішня форма слова як зв'язок поняття про референт і вербального знака перехресує у свідомості реципієнта "наочне" та "авербально-поняттєве" мислення (унаочнений предмет П поняття, уявлення про нього). Авербально-поняттєве (концептуальне) мислення, трансформуючись у "лінгвально-креативний" (мовотвірний) вимір, прогнозує у художньому тексті неосмисл узуального слова; сприяє аперцепції тексту, оператором якої є внутрішня форма слова як мовний консенквент.

У внутрішній формі слова синкретизуються онтологічна, когнітивна та семантична вісі слова за такою формулою:

Отже, внутрішня форма слова - центр перетину референтної, концептуальної та вербальної (поетичної) "картин світу".

Література

1. Ананьев Б.Г. Психология й проблеми челоукознания- М- Воронеж: НПОМОДЗК, 1996.-384с.
2. Балашов Н.И. Проблема референтности в семиотике поэзии //Контекст, 1983: Литературно-теоретические испытания. - М.: Наука, 1984. - С.149 - 167.
3. Боброва Л.В. Контрастивний аналіз відображень стандартних референтних ситуацій в різноструктурних мовах. - 10.02.17. - Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. - Донецьк, 2000.-22с.
4. Воркачев С.Т. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление лингвоантропоцентричной парадигмы в языкознании //Филологические науки. -2001.-№2.-С.64-73.
5. Голянич М.І. Внутрішня форма слова і художній текст.-Коломия:Вік, 1997. - 180с.
6. ГумбольдтВ.'фон. Избранные труды по языкознанию-М.: Прогресе, 1984.-397с.
7. Караулов Ю. Н. Русский язык й новая личность. - М.:Наука, 1987. - 263с.
8. Керлот Х. З. Словарь символов. - М.: КЕРЬ-Бук, 1994. - 608с.

9. Климкова Л.А. Ассоциативное значение слов в художественном тексте // Филологические науки. - 1991. - №1. - С.45-54.
- Ю.Лазебник Ю.С. Поезія як модель світу: лінгвістичний аспект. - 10.02.02. -. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеню доктора філологічних наук.-К.: 1996.-47с. И.Лефтерева О.М. Фонова інформація та її роль в індивідуальному мовленні (на матеріалі латиномовних творів С.Орихівського).-10.02.01.- Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. - К.: 1991. - 17с.
12. Лихачев С.Д. Концептосфера русского языка //Известия АН. - Серия литературы и языка, 1993.-№1.-С.3-9.
- 13.Новий тлумачний словник української мови: В 4 т. - К.: Аконт, 1998. - Т.4. - 942с.
- 14.Русанівський В.М. Структура лексичної і граматичної семантики. - К.: Наукова думка, 1988. - 240с. Із.Серебренников Б.А., Кубрякова Е.С., Постовалова В.И. Роль человеческого фактора в языке. Язык и "картина мира". - М: Наука, 1988. - 214с. Іб.Серебренников Б.А. О материалистическом подходе к явлениям языка. - М.: Наука, 1983.-320с. П.Соколовская Ж.П."Картина мира" в назначениях слов.-Симферополь:Таврия, 1993.-232с. 18.Соколовская Ж. П. Проблемы системного описания лексической семантики. - К.: Наукова думка, 1990. - 183 с.

Джерела

1. Андрухович Ю. Небо і площі. - К. Молодь, 1985. - 80с.
2. Вінграновський М. Цю жінку я люблю. - К.: Дніпро, 1990. - 205с.
3. Влад М.М. Вірші та поеми. - К. Молодь, 1990. - 223с.
4. Ганущак В.Д. Відрух: Поезії. - Івано-Франківськ: Галичина, 1991. - 124с.
5. Горлач Л.Н. Десант у квітень: Поезії. - К.: Дніпро, 1981. - 165с.
6. Драч І.Ф. Вибрані твори: В 2 т. - Т.І.- Поезії. - К.: Дніпро, 1998. - 351с.
7. Калинець І.М. Слово триваюче: Поезії. - Харків: Фоліо, 1997. - 542с.
8. Кордун В.М. Сонцестояння: Поезії. - Дніпро, 1992. - 301с.
9. Костенко Л.В. Вибране. - К.: Дніпро, 1989. - 559с.
- Ю.Мельничук Т. Чага. - Коломия: Вік, 1994. - 175с.
- Н.Севернюк Т.А. Летить душа наївна...: Поезії- К.: Український письменник, 1993. - 165с.
- 12.Симоненко В. Поезії. - К.: Радянський письменник, 1984. - 246с. Із.Скирда Л.М. Елегії вечірнього саду:Лірика. - К.:Радянський письменник., 1983.- 142с.
- 14.Стефурак І.М. Словник трави: Поезії- Ужгород: Карпати, 1991. - 60с.
- 15.Стус В. Вечір. Зламана віть. Вибране. - К.: Задруга, 1999. - 384с:
- Іб.Турелик Г. Зелене багаття. - Ужгород: Карпати, 197с. - 128с.
- 17.Чубай Г. Говорити, мовчати і говорити знову. - К.: Молодь, 1990. - 144с.